

of the families of words with segmented and non-segmented specific and foreign apical verbs in modern Ukrainian language.

Methodology. The basic method for analysing the morphophonological structure of the deverbatives is the descriptive one, also component and distributive analyses to differentiate and classify morphophonologically marked deverbatives. Morphemic and derivational analyses, design and linguistic modeling methods are used. The diachronic-synchronical method and the method of quantitative calculations are applied for the analysis of the morphophonological units. **Finding.** The research results show that in each morphophonological class the first stage of derivation is the most active, which is characterized by the greatest diversity of morphophonological models. At the second and the following stages – the morphophonological activity fades, which is reflected in the qualitative and quantitative characteristics: quantitative reduction of the involved morphophonological models and their typical character. The morphophonological structure of the verbal root morpheme determines morphophonological characteristics (morphophonological class and type) of the word-building paradigms and the family of words which have a different set of morphophonological models. **Practical value.** The methodology, elaborated classifications, methods of modeling suggested in this article can serve as examples of practical mastery of the material for linguistic studies in the field of word building morphophonology, can be used in the process of writing textbooks in morphophonology, morphemics and word building of the Ukrainian language at a high school, and while creating derivational dictionaries.

Results. 1. The formant nature effect on the derivative base morpheme depends on its phonological structure. 2. The morphophonological marker of the families of words depends on their word building potential. 3. The final verbal truncation is a common morphophonological operation for all deverbatives that accompany accentual position change, combined with alternations (usually consonantal).

Key words: word-building morphophonology, deverbatives, the family of words, morphophonological types, morphophonological classes.

Надійшла до редакції 21.11.2014 р.

УДК 81'42'23'373.612.2

С. В. Дмитрієв,

старший викладач кафедри загального та слов'янського мовознавства

філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар, 24 / 26, м. Одеса, 65058, Україна,

тел. : (048) 702-09-53,

viktoriS71@mail.ru

МЕТАФОРИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕР „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” В НОМІНАЦІЯХ ОСОБИ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ СОЦІОЛЕКТІВ)

У статті розглядається явище метафоричної інтеграції концептосфер „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” номінацій особи у структурі асоціативно-термінальної мотивації. Особлива увага приділяється механізмам породження номінацій у свідомості людини та впливам етнопсихологічних факторів на вибір донорської концептосфери. Проаналізований нами фактичний матеріал показує високу активність асоціативно-термінальної мотивації у процесах творення номінацій особи в сучасних українських соціолектах. Це пов'язано з потужною емотивністю соціолектного дискурсу, який, передусім, вимагає широкого діапазону образних (метафоричних) засобів у антропонімичному номінуванні. Основне навантаження у процесі конекції концептосфер „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” несуть гештальтний та структурно-метафоричний різновиди асоціативно-термінальної мотивації.

Ключові слова: когнітивний, концептосфера, номінація особи, метафора, соціолект.

Досить часто метафоризація при творенні номінацій особи відбувається при конекції концептосфер „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА”. Під артефактом розуміємо „будь-який об'єкт, створений або модифікований людьми” [2, с. 40]. Світ людини з найдавніших часів наповнений найрізноманітнішими предметами – у залежності від потреб, матеріальних можливостей, вимог часу, розвитку науково-технічного прогресу та інших зовнішніх чинників. Людина постійно намагається удосконалювати предметний світ, робити його зручнішим, адаптувати для особистих і колективних потреб. Людину оточують сотні тисяч різних предметів: від найдрібнішої булавки до космічного лайнера. Віддзеркалюючись у людській свідомості, предметний світ заповнює образну матрицю людини більше, ніж на п'ятдесят відсотків, породжуючи світ у світі, варіюючись і реалізуючись у незліченних кількостях асоціацій та нових образів, виявляючись у предметній творчості. При метафоричному творенні номінацій особи предметний (артефактний) світ є одним із найзручніших донорських мегаконцептів, які дають максимальний коефіцієнт „зрозумілості” – доступності образів для реципієнтів різних інтелектуальних та соціальних рівнів. Для носіїв соціолектів предметний світ

є релевантним. Саме з цим пов'язана частотність вибору номінації особи з донорської зони „АРТЕФАКТ”. Структурно-метафоричний різновид мотивації у межах конекції зазначених концептосфер представлений такою групою номінацій, яка репрезентує цілий народ (націю, етнос) через окремих предмет, що виділяє його з-поміж інших народів світу: *лапотник* „росіянин”, *бульбаи* „білорус”, *макаронник* „італієць” та ін. Через спільність одного предмета, що входить до різних національних картин світу як його візитівка, відбувається метонімічне етнокультурне перенесення знака-символу на загальноєвропейську проєкцію мовної культури світу. Метонімічний механізм базується на асоціативній моделі пересічного суб'єкта номінації: *Італія* → макарони, піцца; *Білорусь* → картопля, партизани; *Росія* → лапті, ведмеді і т.п. Безперечно, мовець обирає найближче асоціативне коло, зрозуміле усім реципієнтам.

У побутовій сфері соціуму найбільше цінується функціональність предмета – його роль у досягненні максимального комфорту та виробничої мети. Ці особливості артефактів в „операційній системі” людської свідомості формують певний комплекс функціональних сценаріїв, що активно використовуються суб'єктами номінації при творенні їх дифузно-метафоричного різновиду. Зазначений номінативний різновид можна поділити на такі групи: „предмети побуту”, „механізми та машини”, „харчові та інші речовини” та ін.

Переважна більшість метафоричних номінацій концепту „предмети побуту” в основі механізму перенесення мають аналогізацію сценарію, який базується на функціональних побутових парадигмах у свідомості суб'єктів номінації. Варто зазначити, що у більшості сценарних вузлів фреймів наявна гендерна диференціація, яка сприяє пошуку мішені у процесі творення. Досить численна група лексем використовується на позначення осіб жіночої статі. Разом з метафоричністю у багатьох випадках наявна модальність різної валентності: від неприховано цинічної оцінки у кримінальному соціолекті до легкої іронії у молодіжному. Номінації предметної донорської зони на позначення жінок, які відкрито або перманентно належать до категорії „повія, жінка легкої поведінки”, представлені цілим корпусом лексичних одиниць: *грілка*, *колода*, *мітла* / *мітьолка*, *мочалка*, *піпетка*, *подушка*, *промокашка*, *кошолка* та ін. Знижена модусність зазначених категорій осіб жіночої статі підсилюється тим фактом, що для номінації суб'єкт обирає маловартісні або проміжні

предмети побуту спільного користування. Сценарна функціональна умова проектується на метафоричний механізм творення.

Мотиваційну основу перенесення з предметної зони в антропономінаційну у лексем *мітла* / *мітьолка* можна розглядати у двох площинах: функціональній та візуальній: „дівчина, жінка легкої поведінки” [7, с. 219; 5, с. 195]. Функціональна мотивація позначена у специфічному русі предмета для замітання сміття, що асоціюється у суб`єкта з повією, яка намагається привернути увагу клієнта: *Йде, мов мітлюю мете* (сучасний фольклор). Візуальна асоціативна мотивація перенесення полягає у специфічних зачісках повій – навмисне скуйовджених (для привертання уваги). Волосся таких жінок часто перефарбовується і втрачає натуральний вигляд. Отже, основним мотиватором обрання предметного ряду є функціональна аналогізація спорідненості сценаріїв, а вторинною – гештальтна аналогія візуального різновиду.

Слово *кошолка* є універсальним предметом для переносу несипких дрібних предметів різного типу, тобто різнорідних і не визначених. В Україні (як і в багатьох країнах світу) цей предмет використовується як універсальний і зручний у багатьох випадках: від походу на базар – до збирання врожаю. Отже, в етносвідомості народу це зручний та досить великий за місткістю предмет побуту, у який можна покласти будь-що. Соціолектне метафоричне номінування позначає цією лексемою дівчину легкої поведінки [5, с. 171]. В цьому метафоричному механізмі базовим мотиватором є сценарій поведінки об`єкта номінації, який аналогізується з функціональним сценарієм в етносвідомості суб`єкта номінації.

Назва *подушка* є аксесуаром будь-якого ліжка й у місцях спільного користування є предметом загального вжитку для тих, хто на той чи інший термін арендує це спальне місце. Подушка – статичний монофункціональний предмет спільного користування. Ця ознака та сценарій функціонування, закріплені у свідомості суб`єкта номінації, стають основним мотиваційним критерієм при переносі лексеми в антропономінаційний простір: „жінка легкої поведінки; повія” [7, с. 264].

Одноразовість і короткочасність використання письмового аксесуару минулого – *промокашки* – ініціювало функціональну аналогізацію сценарію використання на антропономінаційний лексичний простір, позначаючи жінку для короткочасного задоволення

сексуальних потреб чоловіка. Отже, спільність функціонального сценарію стала визначальною для втілення в образ артефакту характеристики людської поведінки. Зазначена номінація характеризується абсцентною модусністю – метафоричним перенесенням рис дешевого маловартісного предмету побуту на особу. Побутовою маловартістністю позначена також номінація *мочалка* „коханка, подруга; дівчина легкої поведінки, повія” [7, с. 222]. Функціональні риси сценарію використання позначника-артефакта, фіксовані у свідомості суб’єкта номінації, активують при виборі номінаційного перенесення саме образ незначного монофункціонального предмета.

Номінація *грilка* позначає жінку, дружину [7, с. 112] й має нейтральне модусне забарвлення з легким іронічним відтінком. Механізм переносу значення з артефактної донорської зони базується на функціональному сценарії предмета для обігрівання, який має визначений тактильно-температурний гештальт „теплій”. Важливе значення при виборі номінації відіграє граматична категорія роду, яка декларує міжконцептне узгодження гендерних гештальтів.

В обох словниках, які є основними джерелами матеріалу нашого дослідження, по-різному трактоване значення номінації *колода*: „фригідна жінка” [7, с. 181]; „неповоротка дівчина” [5, с. 165], хоча у динаміці сценаріїв та схем поведінки значеннєві критерії збігаються: „особа з обмеженими виявами динаміки руху”. Отже, основний механізм метафоричної аналогізації „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” базується на співвіднесенні схеми відносної (умовної) статичності колоди та невисокої фізичної активності жінки.

Номінації *чурка* та *валянок* вживаються на позначення особи з обмеженими розумовими здібностями. У процесі переносу позначування лексеми *валянок* „людина з уповільненою реакцією, дурень” [7, с. 76] активується спільна ознака артефакту й особи з однаковим планом вираження: *тупий* – візуальна ознака валянка (тупий носок взуття) та *тупий* – характеристика розумової здатності особи до засвоєння інформації при навчанні. Відбувається перенесення на основі внутрішньої метонімічності візуально-психологічних характеристик донорської та реципієнтної зон. Номінація *чурка* / *чурбан* обирається суб’єктом номінації за двома параметрами: 1) спільна ознака особи та артефакту „тупість” на базі полісемії (*чурка* „обрізок дерева, тупий з обох боків”); 2) матеріальне походження натурфакту „дерево = деревина” у свідомості реципієнта є символом

твердості й нечутливості. Релевантною виступає перша ознака, а друга є імплікативною, оскільки містить вторинний семантичний відтінок.

Артефактні номінації *сачок* та *шланг* мають синонімічне лексичне значення у соціолектному дискурсі: „ледар, нероба”. В основі метафоричного переносу – сценарій функціонування предмета у повсякденному побуті. Шланг, як правило, знаходиться в лежачому положенні. Обираючи у свідомості номінативну одиницю для позначення, суб’єкт номінації використовує ту рису об’єкта донорської зони, яка відповідає особистому сценарію. Сачок має величезну кількість дірочок, які не втримують ані повітря, ані води. Рух сачка не спрямований на об’єкт, позбавлений сенсу, символізуючи порожнечу. Таким чином, водити сачком у повітрі – нічого корисного не робити. Проте вже потенційний рух вказує на внутрішню динаміку номінації. Видима активність об’єкта номінації є імплікативною характеристикою, яка певною мірою відрізняє сачок від шланга, який позначений горизонтальною статикою у сценарії. Отже, номінація *сачок* позначає особу, яка виявляє активне неробство, імітуючи активну діяльність.

Важко з’ясувати мотивації перенесення у процесі творення артефактних номінацій *шнурок / шnurки* та *підшва*. Номінація *шнурок / шnurки* позначає поняття „батько” та, відповідно, „батьки”. Номінативна одиниця належить до молодіжного соціолекту й може бути лексичним елементом таємної субмови молоді у процесі спілкування онлайн або у телефонних розмовах у присутності батьків: *шnurки у склянці „батьки вдома”* [7, с. 379]. Імплікований сценарій поведінки у свідомості суб’єкта номінації – намагання батьків контролювати всі справи дітей: *Мої шnurки знову заселились у кросівки „мої батьки знову лізуть у мої справи”*. Номінація *підшва* позначає вчительку [7, с. 258]. Єдина можлива мотиваційна сценарна ознака метафоризації – звичка й потреба вчителів ходити по класу й поміж рядами під час пояснення матеріалу й виконання різних видів роботи. Відбувається перенесення метонімічного характеру, яке обирає з донорської зони частину вбрання вчительки. Не виключено, що наявний і елемент „втасмничення”: *Шуба! Підшва йде!* (з розмови школярів).

Окрему групу становить артефакт номінації, що позначається назвами машин та механізмів: *пентіум, компресор, самовар, динамо, плуг, паровик* та інші. Номінації *паровик* та *компресор* мають агентивне позначення, метафорично активуючи у свідомості реципієнта відповідний асоціативний образ. Метафорична мотивація назви *паровик*

полягає в аналогізації сценарію роботи парового механізму та видування легеньми повітря музиканта-духовика. Більш складним є асоціативний образ *компресора* – охоронця на дискотеках [7, с. 182]. Відбувається аналогізація сценарію поведінки охоронця – вимагаючи дотримання порядку, він чинить перманентний тиск на присутніх у приміщенні дискотеки. Можна констатувати заміну сценарію схемою, бо в антропономіації відсутній імплікативний компонент „нагнітання, накопичування”.

У молодіжному соціолекті номінація *пентіум* позначає особу, обдаровану феноменальними розумовими здібностями у різних галузях знань [7, с. 252]. Метафоричний механізм мотивується абсолютним максимумом інформації та умінням здійснювати різні операції одного з найпотужніших на момент створення номінації комп’ютерів особистого користування – п’ятого покоління. Отже, спостерігаємо аналогізацію потужності людського інтелекту з інтелектом штучним (артефактного походження).

Перше значення номінації фізично сильного хлопця, переважно з села, *плуг* [7, с. 262], – „предмет землеробного господарства”, який відповідно аналогізується з працею сільської людини, що у даному випадку й є мотивацією перенесення значення артефакту на об’єкт номінації, зрозумілий реципієнту.

Високою активністю позначена номінація *динамо*, що позначає людину, яка не виконує власних обіцянок [7, с. 122]. У процесі метафоризації відбувається зміщення сценарію функціональності артефакту й заміна його схемою, яка не містить результативності дії (динамо у дії виробляє енергію). Особа, яка не виконує обіцянок, жодного результату не приносить.

Позбавлене внутрішньої метафоричної мотивації перенесення з донорської концептуальної зони номінації *самовар*, яка позначає жінку або чоловіка, з якими хтось перебуває у шлюбному або статевому зв’язку [7, с. 293]. Можливо, ця номінація використовувалася з метою втаємничення інформації від сторонніх реципієнтів.

Заслуговує на увагу група артефактів, які переносяться при номінації з концептосфери „ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ”: *пепсіколка*, *пряник*, *голубець*, *батон*. Номінативні одиниці *пепсіколка* та *пряник* позначають молоду дівчину та хлопця [7, с. 252, с. 281]. Обидві номінативні одиниці мають семантичну ознаку „солодка (-ий)”, що у соціолектному вираженні позначає „легкий, доступний, простий,

недосвідчений”. Отже, в обох випадках метафоричний механізм спрацьовує на підставах спільної ознаки смаку, яка, у дубльованому перенесенні, виражається через позначення харчовими артефактами. Номінації *голубець* і *батон* позначають у кримінально-злочинному соціолекті пасивних гомосексуалістів [7, с. 49, с. 107]. У мотивації перенесення номінації *голубець* спостерігається подвійна метафоризація: *голубий* (символічний колір гомосексуалізму) та близькість звучання слів *голубий* та *голубець* – явище паронимазії. Номінація *батон* пов’язана з називанням цим словом сідниць у кримінальному дискурсі. Отже, перенесення має метонімічні ознаки, актуалізуючись через „функціональну” частину тіла.

Досить активно у кінці концептосфер „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” представлений гештальтний різновид номінацій: *дошка, кегля, кіндер-сюрприз, макаронина, молоток, шайба, шкаф, барахольник, вишкварка* та інші. Зазначені лексеми утворені шляхом метафоричного перенесення на позначення антропометричних, вікових, естетичних та предметно-відносних характеристик людини. Антропометричні характеристики особи вміщуються у межах співвіднесення „високий” / „низький”, „дебелій” / „худий” і позначаються артефактними номінаціями *дошка, молоток, макаронина, кегля, шпала, рельса, каланча, вишкварка, шланга, кочерга, шкаф, квадрат, шайба, вішалка, драбина, штахета, швабра* та ін. На позначення високої і худорлявої людини у соціолектних лексичних системах наявні такі артефактні номінації, як *каланча* [5, с. 155], *рельса* [5, с. 261], *шпала* [5, с. 336], *дошка* [7, с. 127], *кегля* [7, с. 169], *макарон / макаронина* [5, с. 187, с. 210], *молоток* [7, с. 221]. Мотиваційні параметри таких номінацій особи досить прозорі (аналогізація за параметрами тіла артефакту й тіла людини), зручні для сприйняття й розуміння реципієнтами. Деякі з них містять імплікативні візуальні ознаки. Так скажімо, *дошка* – не лише худа жінка, але й з відсутністю жіночих форм; *каланча* не лише висока, а й міцна людина тощо.

Фізично розвинених людей позначають відповідні артефактні лексичні одиниці: *шкаф, шайба, квадрат* (не абстрактна геометрична фігура, а матеріальне утворення), *рама* та інші. Усі номінації аналогізуються за візуальними характеристиками, які мають значні візуальні параметри, що певною мірою співвідносяться з відповідними антропометричними параметрами особи: *шкаф* „фізично здорова людина” [7, с. 376], *шайба* „високий чоловік кремезної статури” [7, с. 369], *рама* „огрядна, мускулиста людина” [5, с. 260], *квадрат*

„широкоплечий чоловік” та ін. Метафоричне перенесення відбувається за рахунок свідомих візуальних асоціацій. Залишається мало зрозумілою мотивація перенесення з донорської зони лексеми *шайба* (предмет малого розміру круглої форми).

Номінація *вишкварка* позначає малу на зріст, але психологічно й фізичноагресивну людину [5, с. 80], традиційно функціонує в українській мові саме в такому значенні, фіксуючись в одинадцятитомному словнику української мови: „перен., зневажл. Про надто гарячу в поведінці людину” [СУМ т. 1, с. 542]. Вікові характеристики особи представлені у артефактних номінаціях *прах* „літня людина” [5, с. 249], *нафталін* „стара за віком і поняттями людина” [7, с. 235]. Ці номінації у соціолектах мають синонімічне значення, аналогізуючи предмет з віковими характеристиками особи, які метафорично визначаються у межах її свідомості. Номінація *нафталін* привносить в антрополопозначувану зону імплікативний семантичний компонент: „той, що охороняє старомодні речі від паразитів” = „той, хто оберігає застарілі традиції та розуміння етичних норм”.

Асоціативно-предметними характеристиками позначенні номінації, які через метафоричне перенесення передають не тільки особу, а комплекс „особа + предмет”, що у суміжності виявляється як особово-предметна метонімія: *барахольник* „франт, людина, що має багато одягу” [5, с. 55], *сундук* „прапорщик; мічман”, *черпак* „роздавач їжі у їдальні” (у 1 значенні) [7, с. 362–363]. Отже, відбувається пряма аналогізація „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА”, де предмет є мотиватором і об’єктом перенесення.

Номінація *кіндер-сюрприз* позначає особу, позбавлену волоссяного покриву на голові. Мотиватором виступає візуальне співвіднесення мішені номінації з відомими предметами – ласощами, які вироблялись у Німеччині, що й активує це позначення (укр. „сюрприз для дитини”). Номінація *лялька* позначає молоду гарну дівчину або жінку [5, с. 184]. Метафоризація базується на візуальному естетичному враженні суб’єкта номінації від побаченої особи жіночої статі. Виробники іграшок-ляльок завжди намагались створити ідеальний образ дівчини – відповідно до тогочасних смаків й етнокультурних звичаїв. Отже, обираючи об’єкт переносу з донорської зони, суб’єкт номінації звертається до ідеального образу дівчини, забезпечуючи безпомилкове розуміння позначуваного реципієнтами.

Проаналізований нами фактичний матеріал показує високу активність асоціативно-термінальної мотивації, що пов’язано з потуж-

ною емотивністю соціолектного дискурсу, який, передусім, вимагає широкого діапазону образних (метафоричних) засобів у антропонімічному номінуванні. Основне навантаження у процесі конекції концептосфер „АРТЕФАКТ – ЛЮДИНА” мають гештальтний та структурно-метафоричний різновиди асоціативно-термінальної мотивації. У виборі „мішені” домінують прагматичні соціолектні тенденції, спрямовані на широкий діапазон реципієнтної рефлексії та максимальну доступність у сприйнятті. Перспективи дослідження вбачаємо у подальшому виченні процесів творення номінацій особи в сучасних українських соціолектах.

Список використаних джерел та літератури

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2007. – 1736 с.
3. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т. А. Космеда. – Львів : Видавництво ЛНУ, 2000. – 350 с.
4. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2000. – 248с.
5. Словник сучасного українського сленгу / укл. Т. М. Кондратюк. – Харків : Фолю, 2006. – 352с.
6. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464с.
7. Ставицька Л. О. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2008. – 456 с.
8. Янценецкая М. Н. Семантические вопросы теории словобразования / М. Н. Янценецкая. – Томск : Изд-во Алтайского ун-та, 1979. – 237 с.

С. В. Дмитриев

МЕТАФОРИЧЕСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КОНЦЕПТОСФЕР „АРТЕФАКТ – ЧЕЛОВЕК” В НОМИНАЦИЯХ ЛИЦА (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНСКИХ СОЦИОЛЕКТОВ)

В статье рассматривается явление метафорической интеграции концептосфер „АРТЕФАКТ – ЧЕЛОВЕК” при номинациях лица в структуре асоціативно-

терминальной мотивации. Особое внимание уделяется механизмам порождения номинаций в сознании человека и влияниям этнопсихологических факторов на выбор донорской концептосферы. Проанализированный фактический материал свидетельствует о высокой активности ассоциативно-терминальной мотивации в процессах создания номинаций лица в современных украинских социолектах. Это связано с мощной эмотивностью социолектного дискурса, который нуждается в широком диапазоне образных (метафорических) средств для антропонимической номинации. Основную нагрузку в процессе коннекции концептосфер „АРТЕФАКТ – ЧЕЛОВЕК” несут гештальтная и структурно-метафорическая разновидности ассоциативно-терминальной мотивации.

Ключевые слова: когнитивный, концептосфера, метафора, номинация лица, социолект.

S. V. Dmytryiev,

Senior Lecturer of General and Slavonic Linguistics Department,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

24 / 26, Frantsuzky Blvd., Odesa, 65058, Ukraine,

tel. : (048) 702-09-53,

viktoriS71@mail.ru

METAPHORICAL INTEGRATION OF THE CONCEPTUAL SPHERE „ARTIFACT – HUMAN” OF PEOPLE NAMING IN MODERN UKRAINIAN SOCIOLECT

Summary

The article considers onomasiological cognitive analysis of linguistic units that are used to indicate a human in modern Ukrainian sociolect and that belong to the associative-terminal type of motivation. The metaphorical conceptual integration „Artifact – Human” was examined in the research.

The main attention is focused on strategy of associative and terminal operations that take place in the human consciousness and represent relationship of material and unconscious ethnocultural area of the Ukrainian people.

The research shows that in this conceptual integration structurally-metaphorical and gestalt varieties of the associative-terminal motivation actively reflect themselves.

The important part in the process of searching „target” belongs to the analogization of behavior’s script and visual matching „appearance – the subject”, „action – object” in different spatial models of frames. The vast majority of names are selected by the donor subject areas because of their universality and accessibility to a wide range of recipients.

Key words: cognitive, metaphor, conceptosphere, naming of a human, sociolect.

Надійшла до редакції 4.06.2015 р.